

የኢትዮጵያ የሰነድ መደብ ገበያ ገበያ መተዳደሪያ ደንብ አጠቃላይ ትንተና

በባለፈው ጽሁፍ የኢትዮጵያ ሰነድ መደብ ገበያ ገበያ መተዳደሪያ ደንብ ቅጽ <መ> የዳሰስን ሲሆን በዚህ ጽሁፍ የመጨረሻውን ቅጽ <ሠ>ን በዝርዝር ለመዳሰስ እንሞክራለን።

ቅጽ ሠ:- የዲሲፕሊን እና የክርክር አፈታት ሂደት

ቅጽ ሠ እና ዲሲፕሊን

ቅጽ ሠ ተገዢነትን ለማስፈጸም እና አለመግባባቶችን ለመፍታት የሚያስችሉ ዘዴዎች የተቀመጡ ሲሆን በግብይት አገልግሎት ላይ የሚቀርቡ ቅጽ ሠን በመጀመሪያ በውስጥ ሂደቶች መፈታት አለባቸው። በውስጥ መፈታት ያልቻሉ አለመግባባቶች ወደ ገበያው ሊቀርቡ ይችላሉ። የኢትዮጵያ ሰነድ መደብ ገበያ የዲሲፕሊን አገልግሎት የገበያው አመራር፣ የንግድ ሥነ ምግባር ጉባኤ እና የዲሲፕሊን ቦርድ ተቀጣጥሎ የመጣል ስልጣን አላቸው።

በደንቡ የዲሲፕሊን እርምጃ ሊወሰድባቸው የሚችሉ ተብለው የተዘረዘሩት ድርጊቶች ሰፊ ናቸው። እነሱም ከደንብ ጥሰቶች እስከ የገበያውን ተግባር የሚጎዱ የወንጀል ጥፋቶችን ጨምሮ ሁሉንም አይነት ሊሆኑ የሚችሉ ጥፋቶችን ይሸፍናሉ። ቅጽ ሠን እንደ ጥፋቶች ክብደት ማስጠንቀቂያዎች፣ አገልግሎት፣ የአገልግሎት ስራዎች፣ የገንዘብ ካሳ ትዕዛዞችን እና ሌሎች እርምጃዎችን ያካትታሉ።

በገበያው ላይ የሚቀርቡ ቅጽ ሠ

ደንቡ በግብይት አገልግሎት ላይ የሚቀርቡ ቅጽ ሠን በተጨማሪ በሌሎች በገበያው ላይ ለሚቀርቡ ቅጽ ሠን የሚፈቱበትን ሂደት በመደንገግ አስፈላጊውን ተጠያቂነት ያሰፍናል። በገበያው ላይ የሚቀርቡ ቅጽ ሠን በጽሁፍ መቅረብ ያለባቸው ሲሆን ይህን በተመለከተ ገበያው በኤሌክትሮኒክ መዘገብ ይይዛል። ጉዳዩን በተመለከተ ኃላፊዎችን ይመድባል። ገበያው ለቀረበበት ቅጽ ሠን በደንቡ በተወሰነው ጊዜ ሰሌዳ ምላሽ መስጠት እንዳለበት፣ ጉዳዩን ከስር ባለው ደረጃ መፍታት ካልተቻለ ወደ ዋና ሥራ አስፈጻሚው መመራት እንደሚገባ እና ቅጽ ሠን ያልተፈታለት ወይም በገበያው ውሳኔ ቅር የተሰኘ ወገን ጉዳዩን ለኢትዮጵያ የካፒታል ገበያ ባለሥልጣን ይግባኝ ማቅረብ የሚችልበት አሰራር በደንቡ ተዘርግቷል።

የኢትዮጵያ የካፒታል ገበያ አስተዳደራዊ ፍርድ ቤት
Ethiopian Capital Market Administrative Tribunal

ሽምግልና የግልግል ዳኝነት

በገበያው ደንብ ቅጽ ሠ ከምዕራፍ 4 እስከ 6 የተገለጸው በግብይት አገልግሎት መካከል የሚፈጠረውን አለመግባባት ለመፍታት መሄድ ያለበትን ሂደት እና የክርክር አፈታት ዘዴ ይደነግጋሉ። ከነዚህ ዘዴዎች መካከል ዋናው በገበያው በንግድ ሥነ ምግባር ጉባኤ በኩል የሚደረግ ሽምግል ሲሆን ይህም አለመግባባትን ለመፍታት የመጀመሪያው እርምጃ ተደርጎ ይወሰዳል። ይህ ጉባኤ ተከራካሪ ወገኖች አለመግባባታቸውን በሰላማዊ መንገድ እንዲፈቱ እና እንዲስማሙ ይረዳል።

ይህ የሽምግል ሥርዓት በደንቡ ገበያ መር የአስማሚነት ሚና ተብሎ የተጠቀሰ ነው። በዚህ ሂደት ገበያው በግብይት አገልግሎት ላይ የሚቀርቡ አለመግባባቶችን ለመፍታት እና ለጉዳዩ አልባት በመስጠት የገበያውን ተግባር እና የኢንቨስትመንት ጥበቃ መርሆዎችን በማስከበር ከፍተኛ ሚና ይጫወታል። በገበያ መር የአስማሚነት ሚና ጉዳዩ በደንቡ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ በስምምነት የማይፈታ ከሆነ ጉዳዩ ለግልግል ዳኝነት ይመራል።

የኢትዮጵያ የሰነድ መግለጫ ንዋዮች ገበያ መተዳደሪያ ደንብ አጠቃላይ ትንተና

የገበያ መር የአስማሚነት ጉባኤ ሊጠቀምባቸው ስለሚችሉ ሂደቶች በተደራጀ መልኩ የተደነገጉ መሆኑን እና ይህ ሥርዓት ፍትሃዊነትን፣ ቅልጥፍን እና የሙያ ግንኙነቶችን ለመጠበቅ እና ለማበረታታት የተነደፈ መሆኑን መረዳት ይቻላል።

ከላይ እንደተገለጸው የመጀመሪያው እርምጃ ሽምግልና የተባለው ገበያው የሚመራው የአስማሚነት ሥራ ሲሆን ይህም በንግድ ስነ-ምግባር ጉባኤ በኩል ይካሄዳል። ይህ ጉባኤ እንደ ገለልተኛ አመቻች ሆኖ ያገለግላል። ተከራካሪ ወገኖች በግልጽ እንዲገቡ እና መፍትሄዎች ሊሆኑ የሚችሉ ምክረ ሃሳቦችን እንዲያስሱ ይረዳል። እዚህ ላይ ያለው አፅንዖት ተከራካሪ ወገኖች ወደ መደበኛ ሂደቶች ሳይሄዱ ወዳጃዊ ስምምነት ላይ መድረስ እንዲችሉ መርዳት እና ማመቻቸት ነው። ይህ ሂደት ቀልጣፋ፣ ፈጣን እና ብዙ ጊዜ ያነሰ ወጪ የሚጠይቅ ሲሆን ይህም ተመራጭ የመጀመሪያ መንገድ ያደርገዋል።

ይህ ገበያ መር የአስማሚነት ስራ ካልተሳካ ሂደቱ ወደ ግልጽ ዳኝነት ይመራል። የግልጽ ዳኝነት ለክርክሩ አስገዳጅ ውሳኔ ወይም መፍትሄ የሚሰጥ መደበኛ ዘዴ ነው። የግልጽ ዳኝነቱ ውጤት እንደ አስማሚነቱ ወይም ሽምግልና ሥራ በጋራ ስምምነት ላይ የተመሰረተ ሳይሆን ሁለቱም ወገኖች ሊቀበሉት የሚገባ አስገዳጅ ውሳኔ ያስገኛል። የግልጽ ዳኝነት ጉባኤ አብዛኛውን ጊዜ ሶስት ከጉዳዩ ጋር በተያያዘ ልዩ እውቀት ያላቸው ባለሙያዎች በተከራካሪ ወገኖች ተመርጠው ጉዳዩን ለመስማት፣ ማስረጃዎችን ለመገምገም እና ውሳኔ ለመስጠት ይሾማሉ።

የአስማሚነት እና የግልጽ ዳኝነት በጋራ ተግባራዊ ማድረግ ሚዛናዊ አቀራረብን የሚያንጸባርቅ ነው። ይህ የተቀናጀ ሥርዓት በመጀመሪያ ትብብርን እና ስምምነትን ያበረታታል። ከዚያም አስፈላጊ ሲሆን የመጨረሻ መፍትሄ ወይም ውሳኔ መስጠት የግድ ነው። ይህ ስርዓት ገለልተኛነትንና የገበያውን ተዓማኒነት በማስጠበቅ አለመግባባቶች በሙያዊ መንገድ ለመፍታት መያዛቸውን ከማረጋገጥ ባሻገር በገበያ ተሳታፊዎች መካከል ያለውን በራስ መተማመን ያሳለብታል።

ከላይ እንደተገለጸው የግልጽ ዳኝነት ማዕቀፍ የተዘጋጀው በተከራካሪ ወገኖች መካከል ሊፈጠሩ የሚችሉ አለመግባባቶችን ለመፍታት ፍትሃዊ እና የተቀባይ መንገድ ለማቅረብ ሲሆን ይህም የገበያው ራሱ የሚሳተፍባቸውን አለመግባባቶች የሚያካትት ነው። የግልጽ ዳኝነት ሂደት የሚጀምረው ከተከራካሪ ወገኖች እንደኛው ገበያውን ሲጠይቅ ወይም ገበያው ራሱ የክርክሩ ወገን ሲሆን ጉዳዩ ለአዲስ አበባ ንግድና የዘርፍ ማህበራት ምክር ቤት የግልጽ ዳኝነት ኢንስቲትዩት ወይም ለኢትዮጵያ የማስማማትና የግልጽ ዳኝነት ማዕከል ሲመራ ነው።

በግልጽ ዳኝነት የሚታዩ አለመግባባቶች ለክርክሩ መነሻ የሆነው ገንዘብ አነስተኛ ካልሆነ በስተቀር በሦስት የግልጽ ዳኞች ቡድን ይዳኛሉ። እያንዳንዱ ወገን በተለምዶ አንድ የግልጽ ዳኛ ይሾማል። ሁለቱ የተሾሙ የግልጽ ዳኞች ከዚያም በሶስተኛ ገለልተኛ የግልጽ ዳኛ በጋራ መርጠው ይስማማሉ። ይህ መዋቅር ውክልናን በማመጣጠን አንድም ወገን የግልጽ ዳኝነቱን ሂደት ቁጥጥር ወይም የበላይነት እንዳይዘ ይረዳል።

የግልጽ ዳኝነት ሂደቶች ተለዋዋጭ ሲሆኑ ከክርክሩ የገንዘብ መጠን እና ውስብስብነት አንፃር ሊታዩ የሚችሉበት ሂደት ተዘርግቷል። ለትላልቅ ገንዘቦች ወይም ለውስብስብ ጉዳዮች ወይም የይገባኛል ጥያቄዎች ሙሉ የክርክር እና ማስረጃ የመስማት እና የመመርመር ሥርዓት ሊካሄድ ይችላል። በዚህ ሂደት ማስረጃዎች እና ክርክሮች በዝርዝር ይቀርባሉ። ለትናንሽ የገንዘብ ይገባኛል ጥያቄዎች ሂደቱ ቀላል ሊደረግ የሚችል ሆኖ ይህም የግልጽ ዳኞች ረጅም ችሎቶች ሳያስፈልጋቸው በሰነዶች ላይ ብቻ በመመስረት ውሳኔዎችን እንዲሰጡ ያስችላቸዋል። ይህም ጊዜ ይቆጥባል፣ ወጪዎችን ይቀንሳል፣ ፍትሃዊነትንም ያረጋግጣል።

በአጠቃላይ አስማሚነት ሂደት(ሽምግልና) ሚስጥራዊ መሆኑ ስለሚታወቅ ተከራካሪ ወገኖች ጉዳያቸውን በግልጽ መነጋገር የሚችሉበት አስተማማኝ ቦታ ይፈጥራል። በተለይም ደግሞ መልካም ግንኙነቶች አስፈላጊ በሆኑባቸው አለመግባባቶች አስማሚው ስምምነትን ያበረታታል።

የኢትዮጵያ የሰነድ መግለጫ ገቢያ መተዳደሪያ ደንብ አጠቃላይ ትንተና

በአጠቃላይ አስማሚነት ሂደት(ሽምግልና) ሚስጥራዊ መሆኑ ስለሚታወቅ ተከራካሪ ወገኖች ጉዳዮቻቸውን በግልጽ መነጋገር የሚችሉበት አስተማማኝ ቦታ ይፈጥራል። በተለይም ደግሞ መልካም ግንኙነቶች አስፈላጊ በሆኑባቸው አለመግባባቶች አስማሚው ስምምነትን ያበረታታል። ሽምግልና በተለየ ፍርድ ቤቶች ወይም አስታራቂዎች ሊፈቅዷቸው የማይችሉ የፈጠራ መፍትሄዎችን ይፈቅዳል። ለምሳሌ አለመግባባት ከተፈጠረበት ጉዳይ ጋር በተያያዘ ወይም አብሮ የሚሄድ የግብይት አሰራር መፍትሄ ዝግጅት ወይም የወደፊት ትብብር የመሳሰሉትን አስማሚ መፍትሄዎችን ይፈቅዳል። በሌላ በኩል በግልጽ ዳኝነት የሚሰጠው ውሳኔ አስገዳጅ እና ተፈጻሚ እንደመሆኑ ተከራካሪ ወገኖች የግልጽ ዳኝነት ሥርዓት የሚመርጡት የመጨረሻ ውሳኔ ሲፈልጉ ነው። የግልጽ ዳኝነት አንደኛው ጥቅም ተከራካሪ ወገኖች ልዩ እውቀት ያላቸውን የግልጽ ዳኞች መምረጥ መቻላቸው እና ውስብስብ የፋይናንስ ወይም የቴክኒክ ጉዳዮች

በግልጽ በሚረዱ ሰው ጉዳዩ ታይቶ እንዲወሰን ማስቻሉ ነው። የግልጽ ዳኝነት ከፍርድ ቤት ሥርዓት የበለጠ ፈጣን ነው። መዘግየት ያስወግዳል። ሆኖም በተለይም ችሎቶች ረጅም ከሆኑ ወይም ብዙ የግልጽ ዳኞችን እና ረጅም ቀጠሮዎች እና ሥርዓቶች የሚያካትቱ ከሆኑ አሁንም ውድ ሊሆን እና መዘግየትን ሊያስከትል ይችላል። ሽምግልና ወይም አስማሚነት በአጠቃላይ ሲታይ ርካሽ እና ፈጣን ቢሆንም ተግባራዊ ሊደረግ የሚችለው ሁለቱም ወገኖች ስምምነት ለማድረግ ፈቃደኛ ከሆኑ ብቻ ነው። የግልጽ ዳኝነት ግን በሽምግልና ስምምነት ላይ መድረስ በማይቻልበት ጊዜ የሚመረጥ ነው። ሁለቱ ሂደቶች አንድ ላይ ሆነው ተጓዳኝ የግጭት አፈታት ስርዓት ይፈጥራሉ። ሽምግልና ስምምነትን ይፈልጋል። የግልጽ ዳኝነት ግን መፍትሄ ይሰጣል። የእነዚህ ድንጋጌዎች አጠቃላይ ዓላማ ውጤታማ፣ ገለልተኛ እና ተደራሽ የሆነ የክርክር መፍቻ ዘዴ መፍጠር ሲሆን የግልጽ ዳኝነት እንደ መደበኛ ፍርድ ቤቶች አስገዳጅ ውሳኔ ይሰጣል።

የኢትዮጵያ ሰነድ መግለጫ ገቢያ መተዳደሪያ ደንብ አንድምታዎች እና ማጠቃለያ

የገቢያ ልማት አንድምታዎች

መተዳደሪያ ደንቡ ከቴክኒካል ሰነድነት ባሻገር ኢትዮጵያ የሀገር ውስጥ ቁጠባን ለማንቀሳቀስ፣ ዓለም አቀፍ ኢንቨስትመንትን ለመሳብ እና ኩባንያዎች ከባህላዊ ፋይናንስ አማራጮች በተጨማሪ ዘመናዊ የፋይናንስ ስርዓት ለመገንባት ያላትን ቁርጠኝነት ያሳያል። በደንቡ ውስጥ ያለው ጥንቃቄ የተሞላበት አካሄድ በጥንካሬ እና በተለዋዋጭነት፣ በኢንቨስተሮች ጥበቃ እና በገቢያ ልማት መካከል፣ በአገር ውስጥ ጉዳዮች እና በዓለም አቀፍ ደረጃዎች መካከል ያለውን ሚዛን የጠበቀ ነው።

ለወደፊት የገቢያ ተዋጊነት ደንቡ እድሎችን እና ተግዳሮቶችን ያስቀምጣል። በገቢያው መመዘገብ የሚፈልጉ ኩባንያዎች ያላቸውን መረጃዎች ለህዝብ ይፋ የማድረግ ግዴታዎች እና በቀጣይ ለገቢያው ተፈጻሚ ሆኖ የተገዢነት መስፈርቶች መዘጋጀት አለባቸው። የግብይት አገላት የአገልግሎት ደረጃዎችን ለማሟላት በግብይት ስርዓቶች እና በሰራተኞች ላይ ኢንቨስት ማድረግ እና አስፈላጊውን ካቢኔ ማሟላት አለባቸው። ኢንቨስተሮች በኢትዮጵያ ሰነድ መግለጫ ገቢያን ለመገቢያ የት ገቢያው እድል የሚሰጥ ሲሆን ግብይቱ እንደ ማንኛውም ሥርዓት አደጋ እንደሚኖር እና የቁጥጥር ጥበቃዎች ገደቦች እንዳሉት መረዳት አለባቸው።

የኢትዮጵያ የሰነድ መደብ ንዋዮች ገበያ መተዳደሪያ ደንብ አጠቃላይ ትንተና

የወደፊት እድል

የደንቡ ውጤታማነት በአጠቃላይ ላይ የተመሰረተ ይሆናል። ገበያው ማንኛውንም ተገቢ የጥያቄ ወይም የቅሬታ ማመልከቻዎችን የመቀበል እና የማስኬድ፣ ምርመራዎችን የማካሄድ፣ ተገዢነትን የመከታተል እና ደንቦችን የማስፈጸም አቅም በሂደት እየገነባ ይሄዳል። ባለሥልጣኑ ለገበያው ተገቢውን ነፃነት በመፍቀድ ክትትል እና ድጋፍ ማድረግ ተገቢ ነው። የገበያ ተዋንያን ግዴታቸውን በመረዳት መወጣት ይጠበቅባቸዋል።

ለኢትዮጵያ በአግባቡ የሚሰራ የካፒታል ገበያ በማቋቋም ረገድ የሚመዘገበው ስኬት ሰፊ የኢኮኖሚ ለውጥን ሊያመጣ ይችላል። የባንክ ፋይናንስ ብቻ ለኢንቨስትመንት የሚጠቀሙ ኩባንያዎች በአማራጭ ከካፒታል ገበያ ሰነዶችን በማውጣት እና በመሸጥ የሚፈልጉትን ገንዘብ መሰብሰብ የሚችሉበት ሥርዓት መዘርጋቱ በአንፃሩ ኢንቨስተሮች አክሲዮን፣ ቦንድ እና ሌሎች የካፒታል ገበያ ሰነዶችን በመግዛት የተሻለ ትርፍ እንዲያገኙ ያስችላል።

ላለፉት ሳምንታት በተለያዩ ክፍል ከፋፍለን ስንዳስስ የቆየውን የኢትዮጵያ የሰነድ መደብ ንዋዮች ገበያ መተዳደሪያ ደንብ በዚህ አምስተኛው ክፍል የቋጨን ሲሆን ቀጣይ ሳምንት በሌላ ርዕስ እስከምንገናኝ መልካም ጊዜ ተመኘን።

የኢትዮጵያ የካፒታል ገበያ አስተዳደራዊ ፍርድ ቤት
Ethiopian Capital Market Administrative Tribunal

ECMAT